

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U002517

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 26-06-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Жаворонков Марк Михайлович

2. Mark Zhavoronkov

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 034

Назва наукової спеціальності: Культурологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Теоретичні засади культурології

Дата захисту: 01-07-2025

Спеціальність за освітою: Сценічне мистецтво

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 9254

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 13.17, 18.46, 18.51, 18.55

Тема дисертації:

1. Феномен мистецтва ілюзійності в культурних практиках та креативних індустріях в Україні початку XXI століття
2. The phenomenon of illusion art in cultural practices and creative industries in Ukraine at the beginning of the 21st century

Реферат:

1. У дисертаційному дослідженні вперше в межах вітчизняної культурологічної науки здійснено комплексний аналіз мистецтва ілюзійності як феномена культурних практик і компоненту креативних індустрій на початку XXI століття в Україні. Мистецтво ілюзійності інтерпретується як багатовимірне культурне явище, що функціонує як інструмент передачі соціокультурних смислів, платформа конструювання ідейно-ціннісних парадигм, а також каталізатор полілогічного культурного дискурсу в умовах сучасної культурної глобалізації. У першому розділі дослідження здійснено теоретико-методологічне осмислення ілюзійності, виокремлено основні наукові парадигми, що забезпечують багатопланове вивчення феномену: естетична, перформативна, семіотична, інтермедіальна, когнітивна та психологічна. Проведено систематичний огляд історіографічних напрацювань, що засвідчує дефіцит ґрунтовних культурологічних досліджень ілюзійності як окремої сфери мистецької діяльності, що зумовлює актуальність і наукову новизну роботи. Обґрунтовано

необхідність міждисциплінарного підходу, що базується на синтезі гуманітарних і соціальних знань та орієнтований на глибинне дослідження смислових та символічних структур, що конституюють ілюзіоністське мистецтво. Визначено та проаналізовано ключові поняття, зокрема «ілюзіонізм», «культурна практика», «креативні індустрії», «видовищна культура». Показано, що ілюзіонізм не лише забезпечує естетичне задоволення, але й виступає як носій метафізичних, архетипічних смислів, опосередкованих через видовищну форму. Другий розділ присвячено аналізу ілюзіонізму як складного культурного феномену в динаміці його історичного розвитку – від традиційних ритуальних практик до сучасних форм театрального, циркового та вуличного мистецтва. Особливу увагу приділено когнітивним механізмам сприйняття ілюзії, зокрема ролі психоемоційних реакцій, процесів уваги, очікувань та уявлень у формуванні естетичного досвіду. Досліджено трансформації ілюзіонізму під впливом технологічного прогресу, що проявляються в інтеграції цифрових і мультимедійних засобів, включаючи AR/VR-технології, що розширюють межі перформативного простору та змінюють природу взаємодії між виконавцем і глядачем. Акцентовано на значенні ілюзіонізму як інструменту культурної рефлексії, психоемоційного розвантаження і креативного осмислення реальності. У третьому розділі проаналізовано роль ілюзіонізму в структурі креативних індустрій України в контексті цифрової трансформації культурної сфери. Виявлено специфіку взаємодії традиційних мистецьких форм з новими медіа, яка сприяє розвитку іммерсивних практик, створенню нових форматів культурної комунікації та розширенню аудиторної взаємодії. Визначено роль фестивальних практик як міжкультурних платформ для демонстрації ілюзіоністського мистецтва, стимулювання інновацій та консолідації культурного простору. Ілюзіонізм трактовано як ключовий чинник культурної дипломатії, публічної комунікації і формування сучасної культурної ідентичності. У підсумках дослідження констатовано, що мистецтво ілюзіонізму є активним чинником культурної трансформації, який реалізує потенціал інноваційності, адаптивності та креативності, забезпечуючи трансляцію нових смислових моделей, сприяючи формуванню культурної чутливості і розвитку естетичної свідомості у контексті глобалізаційних процесів.

2. This dissertation presents the first comprehensive analysis within Ukrainian cultural studies of illusionism as a multifaceted phenomenon embedded in cultural practices and as a constituent of the creative industries in early 21st century Ukraine. Illusionism is conceptualized as a complex cultural phenomenon that operates as a mechanism for the transmission of sociocultural meanings, a platform for constructing ideological and value paradigms, and a catalyst for polylogical cultural discourse within the context of contemporary cultural globalization. The first chapter undertakes a theoretical and methodological examination of illusionism, identifying the primary scholarly paradigms that underpin a multidimensional study of the phenomenon: aesthetic, performative, semiotic, intermedial, cognitive, and psychological frameworks. A systematic review of historiographical sources reveals a significant gap in thorough cultural studies research dedicated to illusionism as a distinct sphere of artistic activity, thus substantiating the relevance and scientific novelty of the present work. The necessity of an interdisciplinary approach is justified, grounded in the synthesis of humanities and social sciences knowledge, oriented toward an in-depth exploration of the semantic and symbolic structures constituting the art of illusionism. Key concepts such as “illusionism,” “cultural practice,” “creative industries,” and “spectacle culture” are defined and analyzed. It is demonstrated that illusionism functions not only as a source of aesthetic pleasure but also as a bearer of metaphysical and archetypal meanings mediated through spectacular forms. The second chapter focuses on the analysis of illusionism as a complex cultural phenomenon, tracing its historical evolution from traditional ritual practices to contemporary theatrical, circus, and street arts. Particular emphasis is placed on the cognitive mechanisms of illusion perception, including the roles of psycho-emotional responses, attentional processes, expectations, and imagination in shaping aesthetic experience. The transformation of illusionism under the influence of technological progress is investigated, highlighting the integration of digital and multimedia tools such as augmented and virtual reality technologies, which expand the boundaries of performative space and alter the nature of interaction between performer and audience. The significance of illusionism as an instrument of cultural reflection, psycho-emotional release, and creative reinterpretation of reality is foregrounded. The third chapter examines the role of illusionism within the structure

of Ukraine's creative industries amid the digital transformation of the cultural sector. The specificity of interactions between traditional artistic forms and new media is identified, which fosters the development of immersive practices, the creation of novel cultural communication formats, and the expansion of audience engagement. The role of festival practices as intercultural platforms for the presentation of illusionist art, the stimulation of innovation, and the consolidation of cultural space is elucidated. Illusionism is construed as a crucial factor in cultural diplomacy, public communication, and the formation of contemporary cultural identity. In conclusion, the study asserts that the art of illusionism constitutes an active agent of cultural transformation, realizing the potential for innovation, adaptability, and creativity by facilitating the transmission of new semantic models, promoting cultural sensitivity, and advancing aesthetic consciousness within the processes of globalization.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Жаворонков М. М. Конфігурація фестивального процесу мистецтв ілюзіонізму в діалогах міжкультурної взаємодії. Вісник Маріупольського державного університету Серія: Філософія, культурологія, соціологія. 2022. Вип. 23. С. 45–56. DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-2849-2022-12-23-45-57>
- Жаворонков М. М. Витоки феномену ілюзіонізму в синкретичних формах культури. Культура і сучасність: альманах 2022. Вип. 2. С. 60–65. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.2.2022.270548>
- Жаворонков М. М. Мистецтво ілюзіонізму в контексті сучасних тенденцій розвитку креативних індустрій України. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2023. № 4. С. 32–37. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2023.293713>
- Жаворонков М. М. Ігровий процес «ілюзіонізму» в соціокультурному просторі України. Матер. II Міжнарод. наук.-практ. конф. «Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство», 10 листопада 2021 року, м. Київ. Київ, 2021. С. 7–8.
- Жаворонков М. М. Комунікативний аспект творчої діяльності представників жанру «ілюзія та маніпуляція» в українській діаспорі. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «100 років української культури в екзилі», 8-10 грудня 2021 року, м. Київ. Київ, 2021. С. 122–123.
- Жаворонков М. М. Національний освітній процес мистецтва ілюзіонізму як невід'ємна складова інтеграційного симбіозу європейського освітнього простору. Збірник наукових праць за результатами XVIII Міжнародної науково-практичної конференції «Методологія сучасних наукових досліджень», 12–13 травня 2022 року. м. Харків. ХНПУ: Харків, 2022. С. 28–30.
- Жаворонков М. М. Парадигма мистецтва ілюзіонізму як невід'ємна складова інформаційно-комунікативного простору України. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації», 21–22 червня 2022 року, м. Київ. Київ, 2022. С. 28–29.
- Жаворонков М. М. Мистецтво ілюзіонізм як невід'ємна частина культурних і креативних індустрій. III Всеукраїнська науково-практична конференція «Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство», 10 листопада 2022 року. м. Київ. Київ, 2022. С. 64–65.
- Жаворонков М. М. Креативні технології мистецтва ілюзіонізму в рамках соціокультурної діяльності. V Всеукраїнська науково-практична конференція «Синтез мистецької науки, освіти та творчості в Україні

та глобальному культурному просторі», 23–24 березня 2023 року, м. Ужгород. Ужгород: АКМ, 2023. С.98–99.

- Жаворонков М. М. Мистецтво ілюзіонізму в рамках культурного простору сучасності. II Міжнародна наукова конференція Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. «У пошуках нових сенсів полікультурного світу. Повоєнний діалог культур», 16–17 травня 2024 року. м. Київ. Київ, 2024. С. 515–517.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами: 0120U105692

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Денисюк Жанна Захарівна

2. Zhanna Z. Denysyuk

Кваліфікація: д. культ., доцент, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Виткалов Сергій Володимирович

2. Sergiy Vytkalov

Кваліфікація: д. культ., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5345-1364

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Рівненський державний гуманітарний університет

Код за ЄДРПОУ: 25736989

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, буд. 12, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Трач Юлія Василівна

2. Yuliia Trach

Кваліфікація: д. культ., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2963-0500

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, буд. 36, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Афоніна Олена Сталівна

2. Olena S. Afonina

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1627-6362

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравченко Анастасія Ігорівна

2. Anastasiia I. Kravchenko

Кваліфікація: д. мист., доцент, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6706-7937

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Копієвська Ольга Рафаїлівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Копієвська Ольга Рафаїлівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Терещенко А. С.

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна